

Nurmeksen kaupungin vieraslajisuunnitelma

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
Vieraslajeihin liittyvät määritelmät.....	4
Lainsäädäntö	4
Vieraslajit Nurmeksens kaupungin toiminnassa	5
Asukkaiden osallistuminen vieraslajien torjuntaan	5
E erityisen haitalliset vieraslajikasvit	6
Jättiputket	6
Tunnistaminen	6
Haitallisuus ja torjuminen	8
Jättipalsami.....	8
Tunnistaminen	8
Haitallisuus ja torjuminen	9
Lupiini eli komealupiini.....	10
Tunnistaminen	10
Haitallisuus ja torjuminen	12
Kurtturuusu	12
Tunnistaminen	12
Haitallisuus ja torjunta	13
Torjunnasta syntyvän jätteen hävittäminen.....	14
Kasvijätteen hävittäminen kasvupaikalla	14
Muu kasvijätteen hävittäminen (ei paikan päällä).....	15
Tietoisuuden lisääminen, torjunnan kehittäminen ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa	15
Viitteet.....	16

Johdanto

Vieraslajeihin luetaan lajit, jotka ovat ihmisen tahallisen tai tahattoman toiminnan avulla levinneet sille alkuperäiseen elinympäristöön kuulumattomille alueille, jossa niitä ei muutoin esiinny. Levitessään vieraslaji uhkaa tehdä vahinkoa alkuperäislajeille, ekosysteemeille, viljelykasveille, metsätaloudelle ja muille elinkeinoille. Ne voivat myös aiheuttaa huomattavaa taloudellista haittaa vaikuttamalla ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen ja kiinteistöjen arvoon.

Tämä Nurmeksen kaupungin vieraslajisuunnitelma keskittyy neljään eniten haitallisiin kaupungin alueella esiintyviin vieraslajeihin: jättiputkeen, jättipalsamiin, kurturuusuun ja lupiiniin. Suunnitelmassa esitellään nämä vieraslajit tuntomerkkeineen, haittoineen ja torjuntaohjeineen. Lisäksi suunnitelmassa ohjeistetaan oikeaoppiseen kasvien hävittämiseen ja kerrotaan kaupungin toimista vieraslajien suhteen.

Kaupunki pyrkii hävittämään kaikki omilla maillaan olevat vieraslajikasvit omien käytössä oleviensa resurssien mukaisesti. Kaupunki ohjeistaa ja neuvoo kuntalaisia vieraslajien hävittämisestä omilta yksityisiltä tonteiltaan, mutta ei tee torjuntaa yksityisten mailla. Kaupunki osallistuu talkoiden järjestämiseen ja tarjoaa esimerkiksi isompien kasvijätteidien keräystä torjuntatyötä tehdyiltä alueilta.

Jokainen kuntalainen voi osallistua omalta osaltaan vieraslajien torjuntaan ja näin estää kasvien leviämisen isommille alueille. Vieraslajihavainnoista kannattaa ilmoittaa vieraslajit.fi-sivustolle, mihin kerätään havainnoita eri vieraslajikasveista. Sivustolta löytyy myös hyödyllistä yleistietoa kasveista ja niiden hävittämisestä.

Tätä suunnitelmaa tulee päivittää sitä mukaa mitä kaupungin luonto ja lajutilanne muuttuu.

Vieraslajeihin liittyvät määritelmät

Vieraslajiksi kutsutaan kasvia, eläintä tai muuta eliölajia, jonka siirtymistä luontaisen elinalueen ulkopuolelle ihminen on tahattomasti tai tarkoituksellisesti edesauttanut. Vieraslaji on ihmisen toiminnan avulla levinnyt sille alkuperäiseen elinympäristöön kuulumattomille alueille mm. vuoristojen ja merten yli.

Tulokaslajit ovat maamme luonnossa uusia lajeja, jotka ovat levinneet Suomeen omilla keinoillaan.

Haitalliseksi vieraslajiksi kutsutaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyvää ekosysteemiä.

Kryptogeenisiä ovat uudet lajit, joiden alkuperästä ei tiedetä varmaksi ovatko ne tulokas- vai vieraslajeja.

Paluumuuttajiksi kutsutaan maastamme hävinneitä alkuperäislajeja, jotka ovat tulleet takaisin joko omin avuin tai ihmisen avustuksella.

Maassamuuttajia ovat vieraslajit, jotka levittäytyvät ensimmäisestä ”pääasemastaan” muualla maahan, joko itsestään tai ihmisen avustamina.

Mekaaninen torjunta on kasvintuhoajien torjuntaa käsin tai koneiden, suojien ja esteiden avulla.

Fysikaalista torjuntaa on eri torjuntamenetelmät fysikaalisin keinoin, kuten lämmön, sähkön, säteilytyksen tai mekaanisen käsittelyn avulla.

Biologisessa torjunnassa rikka- ja haittakasveja torjutaan eläviä eliöitä hyväksi käyttäen.

Kemiallinen torjunta tapahtuu torjunta-aineiden avulla

Lainsäädäntö

Suomen vieraslajeja koskeva lainsäädäntö (Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 1709/2015), (<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151709>), eli ns. vieraslajilaki pohjautuu EU:n vieraslajiasetukseen (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) N:o 1143/2014) ja kansalliseen vieraslajistrategiaan. Vieraslajilaki tuli pääosin voimaan 1.1.2016 ja tietyt pykälät 1.1.2017. Lisäksi valtioneuvoston asetuksessa (1725/2015) (<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151725>) luetaan kansallisesti merkitykselliset haitalliset vieraslajit. Se sisältää ne haitalliset vieraslajit, jotka eivät kuulu EU:n vieraslajiluetteloon, mutta joita voidaan pitää Suomen oloissa haitallisina.

EU:n kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelo tuli voimaan 3.8.2016. Luetteloon lisättiin lajeja vielä vuonna 2017. Näitä EU:n ja valtioneuvoston asetuksessa lueteltuja lajeja kutsutaan luettelolajeiksi.

EU:n tai kansalliseen vieraslajiluetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia ei saa kasvattaa, myydä tai markkinoida eikä tuoda Suomeen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan kuitenkin säätää, että jotakin kieltoa ei sovelleta kansallisen vieraslajiluettelon lajiin tai sen tiettyyn käyttötarkoitukseen. Vieraslajin ympäristöön päästäminen on kuitenkin aina kielletty.

Vieraslajilainsäädännön mukaan kiinteistön omistajalla tai haltijalla on velvollisuus torjua vieraskasvit omalta maa-alueeltaan. Vieraskasvien kitkentään ja hävittämiseen tarvitaan aina maanomistajan lupa. Tämä koskee niin yksityisiä maanomistajia kuin valtiota, kuntaa, Väylävirastoa tai Ely-keskusten hallinnoimia alueita.

Vieraslajit Nurmeksen kaupungin toiminnassa

Nurmeksen kaupunki pyrkii torjumaan kaupungin omilla mailla olevien vieraslajien lisääntymisen ja uusiutumisen. Kuntatekniikka vastaa vieraslajien torjuntatyöstä. Torjuntatoimia tehdään käytettävissä olevien resurssien puitteissa muiden ulkoalueiden hoidon yhteydessä. Vieraslajien torjuntaa pyritään tekemään samalla alueella useamman vuoden ajan.

Varsinkin lupiinia on päässyt leviämään maastoon laajasti ja sen torjuntatyö vaatii aikaa ja pitkäjänteisyyttä. Lupiinia torjutaan tällä hetkellä mekaanisesti koneniitoilla. Muita vieraslajeja, kuten jättiputkea torjutaan leikkaamalla kukinnot pois sekä torjunta-aineilla. Kurtturuusu esiintymiä kaivetaan pois koneellisesti ja jättipalsamia niitetään koneellisesti.

Nurmeksen kaupunki ei tee torjuntaa yksityisten mailla.

Asukkaiden osallistuminen vieraslajien torjuntaan

Vieraskasvit ovat määritelmänsä mukaan luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle ihmisen toiminnan seurauksena tahallisesti tai tahattomasti tuotuja kasvilajeja. Monet vieraslajikasvit on tuotu alun perin puutarha- ja koristekasveiksi, josta ne ovat karanneet muuhun ympäristöön. Muita tehokkaita leviämisyölyjä ovat maansiirrot, veden kautta kulkeutuminen, eläinten mukana kulkeutuminen ja maiden rajojen yli tapahtuvan siemenkaupan kautta liikkuminen.

Vieraslajit aiheuttavat monenlaisia haittoja. Usein ne valtaavat nopeasti tilaa alkuperäisiltä kasvilajeilta. Vieraslajit ovat usein kookkaita, voimakaskasvuisia ja niillä on tehokas siementuotanto. Esimerkiksi voimakkaasti kasvullisesti levittäytyvää kurtturuusua ei tule istuttaa tontin reuna-alueille, koska siitä ne leviävät helposti naapurien tontille tai yleisille alueille.

Puutarhajätteen vieminen luotoon, esimerkiksi metsänreunaan tai ojaan on ehdottomasti kiellettyä. Sen kieltää jätelaki (646/2011) (<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110646>) sekä Savo-Pielisen jätelautakunnan jätehuoltomääräykset (<https://www.jatelautakunta.fi/wp-content/uploads/2023/01/jatehuoltomaaraykset-01012023.pdf>). Jätehuoltomääräykset kieltävät myös vieraslajien kasvijätteen kompostoinnin, jolloin kasvijätteen hävittämiseksi täytyy käyttää muita keinoja.

Nurmeksen kaupungin asukkaiden toiminta vieraslajien leviämisessä ja puutarhajätteiden asianmukaisessa käsittelyssä on ratkaisevaa koko vieraslajien leviämisen kannalta. Kaupunki antaa ohjeistusta ja neuvoa eri kasvilajien oikeaoppisesta käsittelystä ja hävittämisestä. Paras aika vieraslajien hävittämiseen on heti alkukesästä, kun taimet kasvavat, eivätkä vielä ehdi muodostaa siemeniä. Muistettavaa onkin, että jokaisella kiinteistön omistajalla on velvollisuus torjua vieraskasvit omalta maa-alueeltaan.

Vieraslajihavainnoista toivotaan ilmoitettavan vieraslajit.fi -sivustolle. Sivustolla on laajasti tietoa eri kasvilajeista ja niiden levinneisyydestä. Nurmeksen kaupungin omistamilla alueilla olevista jättiputki, kurtturuusu ja jättipalsami havainnoista pyydetään ilmoittamaan kaupungin ympäristönsuojeluun, jotta kyseisen haitallisen vieraslajin torjunta voidaan aloittaa.

Erittymisen haitalliset vieraslajikasvit

Jättiputket

Yleisimpinä jättiputkina Suomessa tavataan kaukasianjättiputkea ja persianjättiputkea. Armenianjättiputkesta ei Suomessa ole vielä varmoja havaintoja. Jättiputket on luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi koko EU-alueella eli EU:n vieraslajiluettelossa, kansallisessa luettelossa sekä kansallisessa vieraslajistrategiassa. Jättiputket kuuluvat terveydellistäkin haittaa aiheuttaviin vieraslajeihin. Jättiputkea on viljelty alun perin näyttävänä koristekasvina, josta se on levittäytynyt. EU on kieltänyt jättiputkien tuonnin EU:n alueelle, hallussapidon ja kasvatuksen sekä markkinoille saattamisen tai muun luovuttamisen.

Tunnistaminen

Jättiputkia esiintyy erityisesti taajamissa ja haja-asutusalueilla teiden varsilla, joutomailla ja pihoilla, mutta myös luonnossa ja esimerkiksi rantalehdoissa. Jättiputket kasvavat hyvin kookkaiksi, yli kolmemetriseksi ja rehevillä paikoilla jopa viisimetriseksi.

Kaukasian- ja armenianjättiputket ovat elinkierroltaan kaksivuotisia tai kuolevat kerran kukittuaan. Persianjättiputki on monivuotinen ja voi kukkia useita kertoja, saavuttaen sukukypsyyden aikaisintaan vasta kolmantena vuonna. Jättiputket lisääntyvät vain siemenien kautta, ja voivatkin levitä uusille kasvupaikoille puutarhajätteen tai siemeniä sisältävien maa-aineksien mukana. Siemenet säilyvät itävinä maassa monta vuotta ja itävät hyvin, jolloin uudet kasvustot saattavat ilmestyä vasta vuosien päästä. Kukinta-aika on kesä-elokuussa.

Jättiputkien lehdet ovat liuskaiset ja hyvin suuret. Kasvin varsi on karvainen ja 5–10 cm paksu. Kaukasian- ja armenianjättiputket ovat yksivartisia ja usein punalaikullisia, persianjättiputki taas on monivartinen ja alaosastaan violetti tai punaisenruskea. Kukat ovat valkoisia tai hennon vaaleanpunaisia, kukinto on monihaaranen ja voi olla jopa yli puoli metriä leveä.

Varsi ja lehdet. Kuva Mikko Piirainen

Kukinto. Kuva Terhi Ryttäri

Haitallisuus ja torjuminen

Jättiputket muodostavat laajoja ja tiheitä kasvualustoja, jotka peittävät alleen kaiken muun kasvillisuuden. Jättiputket vaikuttavat myös muuhun eliöstöön niiden juuriston kautta. Luonnon monimuotoisuus ja maisema kärsivät sekä laaja esiintymä voi myös estää alueen virkistyskäytön ja muun toiminnan. Jättiputki sisältää fototoksista kasvinestettä, joka aiheuttaa auringon kanssa reagoidessaan iholle oireita, jotka muistuttavat palovammaa. Jättiputket voivat aiheuttaa myös allergiaoireita tai hengenahdistusta.

Tärkeintä jättiputken torjunnassa on se, että se ei pääse tuottamaan siemeniä. Varmin kasvin torjuntakeino on kukinnan katkaisu ennen kuin siemenet ovat kypsyneet. Kukinnot tulee hävittää suljetussa pussissa sekajätteen mukana. Pienien kasvustojen kohdalla sen voi peittää mustalla, valoa läpäisemättömällä katekankaalla. Peittäminen näivettää kasvin eikä siemeniä pääse itämään maaperään.

Yksittäisiä ja kasvukauden alussa olevia kasveja voi kaivaa juurineen pois maasta tai katkaisemalla pääjuuren pistolapiolla 10–20 cm syvyydestä. Matalaa kasvustoa voi myös niittää ennen kukinnan kasvamista. Torjunta-aineita voidaan käyttää laajoissa esiintymissä. Torjunta tulee tällöin tehdä heti kasvukauden alussa, jolloin teho on parhaimmillaan. Jättiputkien torjuntaa tulee jatkaa useamman vuoden ajan. Jättiputkien torjuntaa kannattaa tehdä pilvisellä säällä. Torjuttaessa tulee käyttää kestäväää ja koko vartalon suojaavaa suojaruustusta.

Kunta toivoo, että asukkaat ilmoittaisivat kaikista jättiputki havainnoista kunnan ympäristönsuojeluun, vaikka kunta ei torjuntatyötä yksityisten mailla teekään. Havainnoista kannattaa ilmoittaa myös vieraslajiportaaliin (<http://www.vieraslajit.fi>). Ilmoitusten kautta ja yhteistyötä tekemällä pyritään hävittämään jättiputki Nurmeksen kaupungin alueelta.

Jättipalsami

Jättipalsami on lähtöisin Aasiasta ja on EU:ssa säädetty haitalliseksi vieraslajiksi koko EU:n alueella. Jättipalsami saattaa sekoittaa alkuperäislajistoomme kuuluvaan lehtopalsamiin sekä vierasperäisiin lännenpalsamiin ja rikkapalsamiin. Lajit ovat kuitenkin erotettavissa lehtien ja kukkien värin perusteella. Ainoastaan jättipalsamin kukat ovat punertavat, muilla keltaiset.

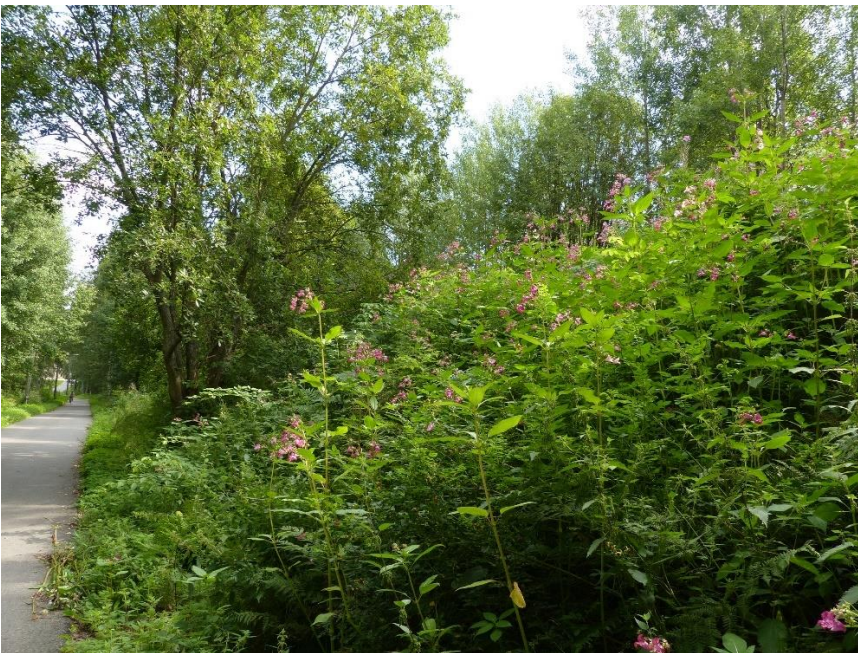
Tunnistaminen

Jättipalsami on yksivuotinen palsamikasveihin lukeutuva meheväärtinen ruoho. Jättipalsami voi kasvaa yli kolme metriseksi, mutta yleensä keskimittaan on noin 1,5 m. Parhaiten kasvi kasvaa rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla. Näillä alueilla se on erittäin kilpailukykyinen ja valloittaa kasvualaa muilta alkuperäisiltä kasveilta. Jättipalsami ei siedä kuivuutta, eikä näin ollen kasva karuilla kasvupaikoilla.

Jättipalsami lisääntyy ja leviää vain siemenestä. Myös pienet, alle 10 cm korkeiset yksilöt kukkivat ja muodostavat siemeniä. Siemenet sinkoutuvat ympäristöön jopa 7 m päähän. Siemenet säilyvät suhteellisen vähän aikaa, useimmiten ne säilyvät itämiskelpoisina vain parin vuoden ajan. Jättipalsami kulkeutuu helposti pihoilta eteenpäin, varsinkin joki- ja purovarsia pitkin. Monet sen kasvustot ovat saaneet alkunsa ihmisten heittäessä puutarhajätteitä luontoon tonttien ulkopuolelle.

Varsi ja kukinta. Kuva Terhi Rytteri

Levinnyt kasvusto. Kuva Johanna Kolehmainen

Haitallisuus ja torjuminen

Jättipalsami voi vallata itselleen laajasti tilaa muulta alkuperäiseltä kasvustolta, jolloin monimuotoisuus kärsii. Kasvin levitessä myös luonnonsuojelullisesti arvokkaille alueille, se vie tilaa uhanalaisilta kasveilta. Sen isot kukat houkuttelevat hyönteisiä, jotka pölyttävät kasvia tehokkaasti vieden tilaa alkuperäiseltä kasvillisuudelta. Lisäksi jättipalsami voi vaikuttaa selkärangattomien eläinten määrään maassa ja maan päällä. Yksivuotisen jättipalsamin juuren ollessa hento, se ei sido maata syvältä, jolloin se voi aiheuttaa eroosiota esimerkiksi jokien varsilla. Irtoava maa-aines

on uhkana vesistöjen eliöstölle. Jättipalsamin on myös todettu hidastavan metsänuudistamista tukahduttamalla puiden taimia.

Jättipalsamin torjunta kannattaa tehdä ennen kukintaa ja siementen kypsymistä. Loppukesästä torjuntatyö saattaa edesauttaa leviämistä, mikäli siemenet ovat jo ehtineet muodostua. Tässä tapauksessa kukinnat voi katkaista varovasti jätessäkkiin.

Kitkentä ja niitto ovat parhaita tapoja estää jättipalsamin leviämistä. Kitkeminen on suhteellisen helppoa, koska juuret eivät mene syvälle maahan. Niittotyönä tehtyä torjuntaa kannattaa soveltaa, jos kasvi on levinnyt laajalle. Kitkentä- ja torjuntatyö on hyvä toteuttaa 2-3 kertaa kasvukauden aikana ja se on toistettava tulevana vuosina. Lisäksi kuumahöyrytystä tai laidunnusta voidaan käyttää torjuntatyössä.

Lupiini eli komealupiini

Lupiini on levinnyt Eurooppaan Amerikasta koristekasvina jo vuonna 1826. Se on säädetty kansallisesti haitalliseksi vieraslajiksi. Komealupiini on luokiteltu haitalliseksi myös Ruotsissa, Norjassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Tanskassa. Komealupiini ja alaskanlupiini muistuttavat toisiaan, mutta ne voi erottaa lehtien ja varren perusteella.

Tunnistaminen

Komealupiini on monivuotinen hernekasvi, joka sitoo juurinyströiden typpibakteerien avulla ilmakehän typpeä käyttöönsä, ja pystyy näin kasvamaan hyvinkin heikkoravinteisella maalla. Lupiini kasvaa noin 1–1,5 metriä korkeaksi ja sen kukinto on terttumainen ja pitkä. Kukinta voi olla väriltään sininen, violetti, vaaleanpunainen ja valkoinen ja se voi vaihdella samassa yksikössä. Kasvi kukkii yleensä kesä-heinäkuussa, mutta saattaa jatkaa kukintaa myös syyskuulle. Lupiinin juuristo on hyvin haaroittunut.

Komealupiini lisääntyy pääsääntöisesti siemenestä, mutta myös kasvullinen lisääntyminen on mahdollista. Siemenet sinkoutuvat siemenpalon haljetessa muutamien metrien päähän. Siemenet kulkeutuvat helposti maa-ainesten, tienvarsiniittojen ja puutarhajätteiden mukana. Kasvi on erittäin helposti leviävä.

Varsi ja kukinta. Kuva Jouko Rikkinen

Juuret, joissa näkyvillä juurinysträt. Kuva Johanna Kolehmainen

Haitallisuus ja torjuminen

Lupiini on levinnyt tienvarsilta ja pihoilta jo niityille ja lehtoihin, missä se on vienyt tilaa uhanalaisilta lajeilta. Monet niittyjen kasvit ja hyönteiset ovat harvinaistuneet, koska tienvarsilla lupiinin kanssa menestyy vain muut voimakaskasvuiset kasvit. Lupiini kilpailee myös pölyttäjästä alkuperäisten kasvien kanssa. Lupiinin siitepöly sisältää myrkyllistä alkaloidi lupaniiniä, joka voi haitata kimalaisten lisääntymistä. Komealupiini vaikuttaa paikallisiin päiväperhospopulaatioihin, koska se ei kelpaa toukille tai aikuisille ravintokasviksi.

Komealupiinin hävittäminen on hankalaa, sillä se leviää siemenestä, jotka säilyttävät itämiskykyä pitkään ja säilyvät maaperässä vuosia. Kasvin hävittäminen vaatii pitkäjänteistä torjuntatyötä vuosien ajan.

Kukintojen katkaiseminen tai niittäminen aina ennen siementen kypsymistä on hyvä keino estää uusien siementen syntyminen ja niiden leviäminen. Niiton tulisi olla säännöllistä ja se tulisi tehdä 2–4 kertaa kasvukauden aikana. Kasvin tyveltä tehty niitto heikentää väistämättä kasvin elinvoimaa jatkossa. Niiton oikea ajoitus on tärkeää. Se tulisi tehdä alkukesästä parhaaseen kukinta-aikaan, ennen siemenpalkojen ilmestymistä. Jos kukinta on mennyt jo niin pitkälle, että siemenet ovat muodostuneet ja kypsyneet ei niittoa kannata tehdä, koska niitettäessä siemenet voivat levitä edelleen ympäristöön. Niittoa tulee jatkaa seuraavina vuosina ja niittotähteet tulee kerätä pois rehevöitymisen ehkäisemiseksi.

Jos komealupiinia on vähän, ne kannattaa kaivaa ylös juurineen. Kaivaminen rikkoo maaperää, jolloin siemenpankista itää uusia kasveja. Sen takia kaivamistakin tarvitsee jatkaa tulevana vuosina.

Kurturuusu

Kurturuusu on lähtöisin Itä-Aasiasta Tyynen valtameren ääreltä. Se ja sen valkokukkainen muoto (*Rosa rugosa* f. *alba*) on säädetty kansallisesti haitalliseksi vieraslajiksi. Kuitenkaan kurturuususta jalostetut tarhakurturuusut (*Rosa Rugosa* -lajikkeet) eivät ole sääntelyn piirissä. Kurturuusun kasvatusta on ollut kiellettyä 1.6.2022 alkaen.

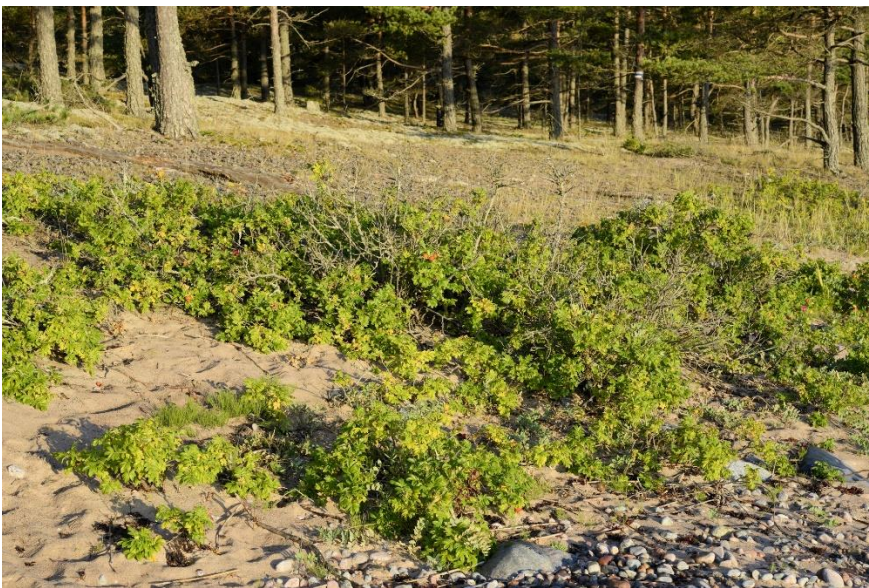
Tunnistaminen

Kurturuusu muodostaa tiheitä pensaskasvustoja, jonka oksat ovat tiheän piikkisiä. Piikit ovat suoraa, vaihtelevan kokoisia ja karvaisia. Sen lehdet ovat paksuja ja alapuolelta tiheäkarvaisia ja pinnaltaan uurteisen ryppyisiä. Kurturuusu kukkii kesä-syyskuussa. Kukkat ovat kookkaita ja väriltään aniliininpunaisia, vaaleanpunaisia tai valkoisia. Kurturuusun haitallisella muodolla terälehtiä on yleensä viisi. Loppukesästä kypsyvät kurturuusun marjat eli kiulukat ovat punaisia ja muodoltaan keskeltä hieman litistyneitä, nauriinmuotoisia. Kurturuusun tunnistamisen kanssa kannattaa olla tarkkana, kasvi sekoittuu helposti orjan- tai juhannusruusuihin.

Laji lisääntyy ja leviää sekä kasvullisesti mm. juurakon palasista että siemenistä. Uusille kasvupaikoille se leviää helposti lintujen mukana niiden syysmuutolla. Kiulukat ja siemenet kelluvat vedessä, joten ne ajalehtivät helposti uusille kasvupaikoille. Kurturuusu on sopeutunut erittäin hyvin vesilevintään. Leviämistä voi estää keräämällä kiulukat pois syksyllä näin linnuilla on vähemmän mahdollisuuksia levittää siemeniä. Lisäksi talven yli seisoivat siemenet voivat itää keväällä.

Kukinta, kiulukat ja lehdet. Kuva Johanna Kolehmainen

Kurtturuusun leviäminen ranta-alueella. Kuva Jouko Rikkinen

Haitallisuus ja torjunta

Kurtturuusu on yksi uhkatekijä merenrantojen kasvilajeille, kuten kenttäorakolle ja meriotakilokille. Se uhkaa myös monia hiekkarantojen hyönteisiä joko suoraan tai välillisesti viemällä elintilaa kasveilta, joilla hyönteiset elävät. Kurtturuusu pystyy levittäytymään vaakajuurakkonsa avulla läpitunkemattomiksi tiheiköiksi hiekkarannoille ja näin syrjäyttämään alkuperäisen merenrantalajiston. Se voi olla merkittävä haitta myös rantojen virkistyskäytölle levitessään jopa hehtaarien laajuudelle.

Kurtturuusun torjunta vaatii pitkäjänteistä työskentelyä ja aikaa. Torjunta on helpointa pensaiden ollessa pieniä, jolloin pienemmät juurakot on vielä helppo kiskoa hiekkamaasta ylös käsin. Isojen yksilöiden käsittelyssä voi oksistoa leikata ensin lyhyemmäksi, jolloin päästään käsiksi juurakkoon mahdollisten työkalujen avulla. Kivikossa työskentely on työläämpää. Laajoja esiintymiä kannattaa

hoitaa traktorin avulla. Juurakoiden poistossa täytyy olla tarkkana, koska maahan jääneistä palasista kasvi jatkaa kasvuaan.

Lajia voidaan myös näännyttää, jolloin ruusupensaaseen uudet, vihreät versot katkaistaan tai revitään irti. Ensimmäisenä vuonna versoja pitää katkaista 3–4 kertaa. Seuraavina vuosinakin 2–3 kertaa kasvukauden aikana. Pensas näivettyy hiljalleen kokonaan hengiltä 3–4 vuoden kuluessa. Näivettämisen hyvänä puolina on, että työ on suhteellisen kevyttä, kasvijätettä tai maa-aineksia ei synny eikä torjunta-aineita tarvitse käyttää. Myös kasvuston peittämistä vahvalla pressulla voi tehdä. Pressun tulee olla kasvin päällä useampia vuosia.

Kasvin hävittämisessä seuranta on tärkeää, koska maaperään jääneet pienetkin kasvin juuret jatkavat kasvuaan helposti.

Torjunnasta syntyvän jätteen hävittäminen

Haitallisten vieraslajikasvien torjunnassa ja syntyvän kasvijätteen käsittelyssä on tärkeää ehkäistä ja vähentää jätteen syntyä. Vieraslajien torjunnassa voi syntyä suuriakin määriä kasvijätettä ja vieraslajikasveja sisältävää maa-ainesta. Tämän kasvijätteen ja maa-aineksen käsittelyssä ja hävittämisessä on syytä olla erityisen huolellinen, sillä vieraslajit voivat levitä ympäristöön ja uusilla kasvupaikoille kasvijätteen ja maa-ainesten mukana. Vieraslajikasvien jätettä ei saa missään olosuhteissa jättää luontoon. Puutarhajätteen vieminen luontoon, esimerkiksi metsänreunaan, on laissa kiellettyä. Monet vieraskasvilajit ovat saaneet alkunsa luontoon jätetyistä puutarhajätteistä.

Aluksi kannattaa ottaa selvää, miten laji lisääntyy ja leviää. Siemenestä lisääntyvien vieraskasvien kohdalla tulee huolehtia, että siemeniä ei pääsisi muodostumaan. Jos niitä on kerennyt muodostua, tulee kasvijäte käsitellä oikein. Kasvullisesti lisääntyvien kohdalla torjunnassa tulisi ottaa huomioon juurien, maavarsien ja niiden osien mahdollisimman pieni osuus kasvijätteessä.

Kasvijätteen ja maa-ainesten mukana helposti leviävät siemenlevinteiset kasvilajit, kuten jättipalsami, komealupiini, jättiputket ja keltamajavankaali. Kurtturuusu taas voi levitä sekä siementen että juurenpalojen avulla.

Paras ajankohta torjunnalle riippuu kasvista. Vieraslajien versoja kitkettäessä niiden ollessa pieniä myös kasvijätettä syntyy vähiten. Torjuntatoimet kannattaa tehdä ennen kasvin kukintaa. Usean kasvin kohdalla niitto tai kitkemistä pitää tehdä useamman kerran kasvukauden aikana. Kasvien hävittämisessä kannattaa suosia näivettämistä tai peittämistä, näin ei synny vaikeasti hävitettävää kasvijätettä.

Kasvijätteen hävittäminen kasvupaikalla

Kasvijätettä voi myös kuivattaa silloin kun siihen on tarjolla oikeat olosuhteet. Kuivattaminen vaatii riittävän määrän auringonvaloa ja sopivan ilmankosteuden. Kasvijäte suositellaan levitettävän pressun tai kallon päälle mahdollisimman ilmastavasti. Päälle on hyvä laittaa painoksi jotain, ettei kasvi pääse leviämään, esimerkiksi kiviä. Sopivassa valokontaktissa kasvisolukon pitäisi tuhoutua noin viikossa, kosteassa ja varjossa se kestää hieman pitempään. Kun kasvijäte on täysin kuivanut sen voi polttaa.

Jätteen voi jättää maatumaan maanomistajan luvalla kasvupaikalle aina kun se on mahdollista. Tämä tapa soveltuu siemenlevinteisille kasveille, kuten jättipalsamille, erityisesti silloin kun se ei ole vielä kerennyt muodostaa siemeniä. Juuret ja varret voi murskata esimerkiksi tallomalla.

Kemiallisessa torjunnassa haitalliset kasvit, kasvitaudit tai tuholaiset pyritään hävittämään kemiallisten torjunta-aineiden avulla. Kemiallisessa torjunnassa on huomioitava ympäristövaikutukset ja valmisteiden käyttörajoitukset sekä pyrittävä valitsemaan ympäristöystävällisin vaihtoehto.

Jätteen voi myös mädättää mm. jätesäkissä tai tynnyrissä. Tämä hävittämistapa vaatii kuitenkin aikaa. Kasvustoa voi myös tukahduttaa sopivan pressukankaan alla, jolloin kasvin kasvu taantuu ja se näivettyy kasvupaikalleen. Peittäminen tulee tehdä ainakin kolmen kasvukauden ajan.

Muu kasvijätteen hävittäminen (ei paikan päällä)

Nurmeksen lajitteluasema vastaanottaa vieraslajikasvien jätteitä. Kasvien vihreät ja maanalaiset osat tulee olla eroteltuna vastaanottoa varten. Kasvien vihreitä osia vastaanotetaan kaikilla Jätekkukko Oy:n lajitteluasemilla, mutta maanalaisia osia vain Kuopion lajitteluasemalla. Tarkemmat tiedot kasvijätteen pakkaamisesta ja hinnoista löydät Jätekkukon internet-sivuilta (www.jatekkukko.fi)

Nurmeksen kaupunki on tehnyt vieraslajeista lupiinia varten kuivatuskentän Nurmeksen lajitteluaseman lähelle kompostointialueelle (liittymä ennen Nurmeksen lajitteluasemaa). Myös yksityiset henkilöt voivat viedä pihoistaan kaivamiaan lupiineja alueella kuivamaan. Lupiinit tulee levittää vain sille tarkoitetulle paikalle mahdollisimman ilmastavasti kuivumaan, välttämällä niiden kasautumista, koska tällöin ne eivät kuiva tarkoituksen mukaisesti.

Muista seurata vieraslajin kasvupaikkaa useamman vuoden ajan torjunnan jälkeen. Mikäli uusia taimia tai versoja esiintyy, tee torjuntatoimet uudelleen.

Tietoisuuden lisääminen, torjunnan kehittäminen ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Nurmeksen kaupunki on tehnyt yhteistyötä eri toimijoiden kanssa vieraslajien hävittämiseksi. Kaupungin kuntatekniikka on tarjonnut talkootyönä kerättyjen kasvijätteen kuljetusta pois kasvupaikalta ja huolehtinut sen jatkokäsittelystä. Se on tarjonnut nyt välineistöä torjuntatyön tekemiseen sekä jätesäkkejä ym.

Kansalaisilla on tärkeä rooli vieraslajiongelman hallitsemisessa. Vastuullisella lemmikkien pidolla ja puutarhajätteen asianmukaisella käsittelyllä voidaan ehkäistä vieraslajien leviämistä. Kansalaisten ja järjestöjen merkitys vieraslajien torjuntatyössä on suuri ja siihen tulee edelleen kannustaa.

Yhteisen torjuntatyön vahvistamiseksi on tehty tämä Nurmeksen kaupungin vieraslajisuunnitelma ja jatkossa vieraslajien torjuntatyöstä on tarkoitus antaa ohjeistusta ja tuoda vieraslajien käsittelyä enemmän asukkaiden tietoisuuteen.

Vieraslajisuunnitelma liitetään myös kaupungin puistometsien hoitosuunnitelmaan.

Viitteet

Hagner, Hyvönen, Tuhkanen, Tuohimetsä 2022: Haitalliset vieraskasvit ympäristössä - kuinka torjua tehokkaasti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 79/2022.

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj9qmGw8T8AhVJs4sKHVzeBF8QFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fjukuri.luke.fi%2Fbitstream%2Fhandle%2F10024%2F552236%2Fluke-luobio_79_2022.pdf%3Fsequence%3D4%26isAllowed%3Dy&usg=AOvVaw3Jb6ddXb9t3Rima9BlmZxr. Viitattu 13.1.2023

Kontiolahden kunta 2021: Kontiolahden vieraslajistrategia. Viitattu 13.1.2023

Vieraslajit.fi-portaali. <https://vieraslajit.fi/>. Viitattu 13.1.2023.